

Webinar นี้แนะนำเสนอแนวทางการจัดนำแผนน้ำประปาปลอดภัยไปปฏิบัติใช้ในสถานการณ์จริงระหว่างเกิดการเกิดโรคระบาด COVID-19 พร้อมบอกเล่าประสบการณ์ด้านน้ำประปาปลอดภัยในประเทศเวียดนามและศรีลังกา

การพัฒนาองค์ความรู้ต่อความท้าทายในระดับโลกในเรื่องแผนน้ำประปาปลอดภัยและความมั่นคง : มุมมองของ WHO

ผู้บรรยาย Rory Moses Mckeown จาก World Health Organization Switzerland บรรยายถึงผลกระทบของโควิด-19 ต่อด้านน้ำสะอาด สุขภาพ และสุขอนามัย (WASH), การบริหารจัดการ WASH รวมถึงการวางแผนน้ำประปาปลอดภัยและเครื่องมือต่างๆ ที่สนับสนุนแผนน้ำประปาปลอดภัยให้มีความยืดหยุ่นเหมาะสมกับสถานการณ์โรคระบาด

การที่ประชาชนสามารถเข้าถึงน้ำที่สะอาดและมีปริมาณเพียงพอได้ในช่วงที่มีการเกิดโรคระบาดจะช่วยป้องกันไม่ให้เกิดโรคได้ การลงทุนในเรื่องของ WASH เป็นกลยุทธ์ที่คุ้มค่าที่สุดในการเตรียมความพร้อมรับมือกับโรคระบาด และการจัดการ WASH ที่เข้มแข็งเป็นบทบาทสำคัญในการช่วยป้องกันการส่งต่อของโรค อย่างไรก็ตามยังมีประชากรกว่า 2.2 พันล้านคนทั่วโลกที่ไม่สามารถเข้าถึงน้ำสะอาดได้ สถานการณ์ COVID-19 จึงทำให้เกิดการตระหนักในความไม่เท่าเทียมในด้านนี้มากขึ้น

COVID-19 ส่งผลกระทบต่อการทำงานด้านประปา เช่น ขาดแคลนพนักงาน มีทรัพยากรจำกัด (อะไหล่ น้ำมันเชื้อเพลิง ผู้รับจ้าง) ไม่สามารถเข้าไปดำเนินงานหน้างานเพื่อบำรุงรักษาหรือทดสอบระบบได้ รายได้ลดน้อยลง เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีผลกระทบต่อความปลอดภัยและความมั่นคงของการจ่ายน้ำประปา การเกิดสถานการณ์ฉุกเฉินจึงทำให้องค์กรเห็นถึงความสำคัญของการประเมินความเสี่ยงเพื่อให้สามารถรับมือได้อย่างมีประสิทธิภาพ

WHO ได้เผยแพร่คำแนะนำในการบริหารจัดการงานด้านน้ำประปาในช่วง COVID-19 มีประเด็นสำคัญหลัก คือ 1) ปกป้องแหล่งน้ำดิบ 2) รักษาคุณภาพของน้ำ ณ จุดจ่ายน้ำ

จุดเก็บน้ำ หรือจุดที่มีการใช้น้ำ 3) ตรวจสอบให้มั่นใจว่าน้ำประปาในครัวเรือนมีการจัดเก็บและจัดการอย่างปลอดภัย ซึ่งมาตรการในการรับมือนั้นก็คือการวางแผน นำไปใช้และติดตามเฝ้าระวัง ผ่านการจัดทำแผนน้ำประปาปลอดภัย

แผนน้ำประปาปลอดภัย (WSP) คือวิธีประเมินและบริหารจัดการความเสี่ยงในการผลิตน้ำประปา ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ จนถึงปลายน้ำ เพื่อให้ได้มาซึ่งน้ำประปาที่สะอาดปลอดภัยแก่การบริโภค โดยในแผนน้ำประปาปลอดภัยนั้นจะมีวิธีการเชิงรุกในการรับมือ/จัดการกับสถานการณ์ความเสี่ยง เช่น น้ำท่วม ภัยแล้ง อุณหภูมิที่เพิ่มสูงขึ้น ระดับน้ำทะเลที่เพิ่มสูงขึ้น เป็นต้น

การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศหรือเหตุการณ์ฉุกเฉินอื่นๆ (เช่น โรคระบาด) ตามแผนน้ำประปาปลอดภัย ควรมีแนวทาง ดังนี้

- คาดการณ์ → ก่อนเกิดเหตุการณ์
- ตอบสนอง } ระหว่างเกิดเหตุการณ์
- จัดการ }
- ฟื้นฟู }
- นำไปปรับใช้ } หลังเกิดเหตุการณ์

ซึ่งโควิด-19 ทำให้ต้องมีการวางแผนตอบสนองต่อสถานการณ์ฉุกเฉินที่เพียงพอ มีการฝึกอบรมพนักงานและผู้ผลิต/จัดส่ง ให้พร้อมอยู่เสมอ และเชื่อมโยงไปยังแผนความต่อเนื่องทางธุรกิจด้วย

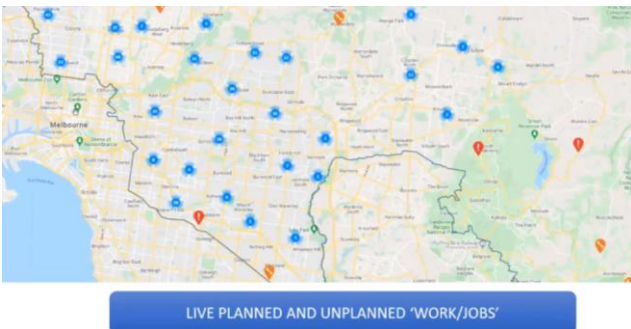

▶ **ทำความเข้าใจความจรรยาบรรณพื้นฐานในการนำ WSP ไปใช้
ระหว่างเกิดโรคระบาด**

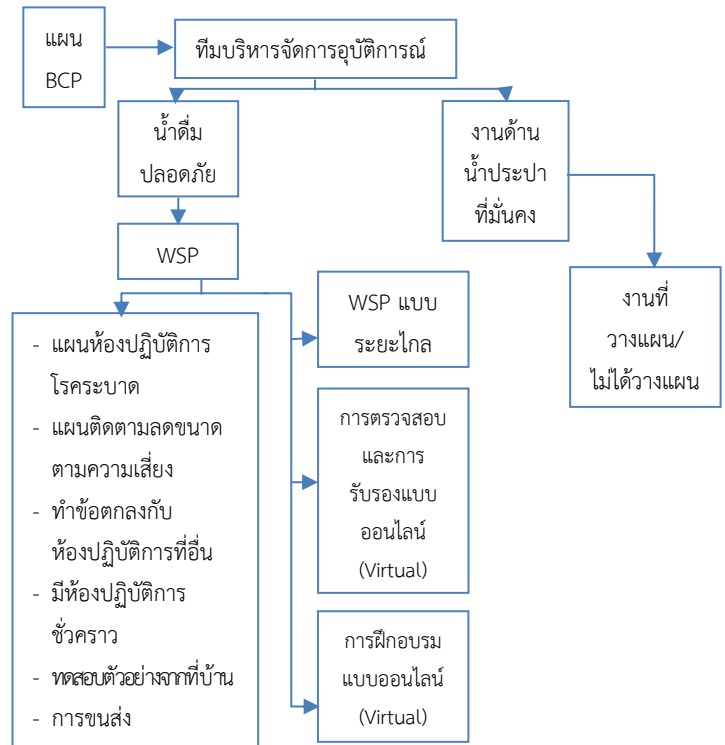
ผู้บรรยาย Asoka Jayaratne จาก Yarra Valley Water ได้แบ่งปันประสบการณ์การนำ WSP ไปปฏิบัติใช้ในประเทศออสเตรเลีย การเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับอุบัติการณ์และสถานการณ์ฉุกเฉิน รวมถึงบอกเล่าการดำเนินการด้าน WSP ในช่วงที่เกิดโควิด-19

การเตรียมความพร้อมก่อนเกิดโรคระบาด ได้มีการนำแนวทางของ WSP: Module 8 ขั้นตอนการบริหารจัดการในสถานการณ์ปกติและสถานการณ์ฉุกเฉินมาใช้ ซึ่งการประปาในเมลเบิร์นได้มีแผนรองรับสถานการณ์ฉุกเฉินในด้านต่างๆ ไว้แล้ว อาทิ ด้านคุณภาพน้ำ, ความต่อเนื่องของการจัดส่ง, ผู้รับจ้าง/พันธมิตร, การทำงานที่บ้าน/พาร์ทไทม์ซึ่งมีระบบรองรับการทำงานแบบนี้อยู่แล้ว, ระบบการบริการลูกค้าผ่านอินเทอร์เน็ตหรือโทรศัพท์มือถือ, ระบบการเข้าถึงและควบคุมระบบแบบทางไกล (เช่น ระบบ SCADA) เป็นต้น ซึ่งช่วยให้สามารถทราบข้อมูลและปฏิบัติงานได้แม้ไม่ต้องลงพื้นที่จริงในช่วงโควิด-19

นอกจากนี้ยังมีระบบที่ระบุงานที่มีการวางแผนว่าจะดำเนินการและงานเร่งด่วน โดยแสดงบนเว็บไซต์ให้ผู้ใช้สามารถรับทราบข้อมูลได้ทันทีตลอดเวลา

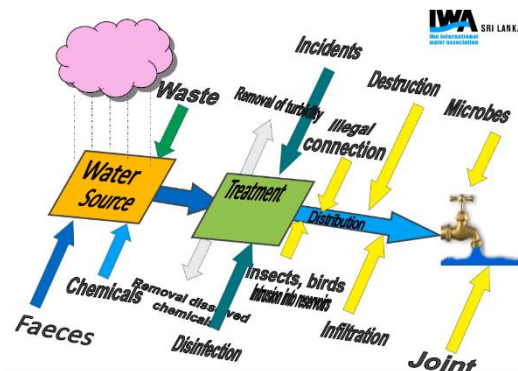
ในช่วงโควิด-19 ได้มีการดำเนินการดังนี้

หลังจากมีโควิด-19 สิ่งสำคัญของหน่วยงานด้านการประปาคือ ควรมี Dashboard เพื่อบันทึกข้อมูลและนำข้อมูลมาวิเคราะห์ต่อไป สิ่งที่ต้องปรับปรุงเพิ่มเติมคือ 1) ควรมีอุปกรณ์ที่ใช้การเข้าถึงและควบคุมแบบระยะไกลเพิ่มมากขึ้น 2) นำการวิเคราะห์ข้อมูลอัจฉริยะไปขยายผลและต่อยอด 3) ลงทุนในอุปกรณ์และนวัตกรรมที่ส่งเสริมเทคโนโลยีแบบระยะไกลมากขึ้น

▶ **แนวทางการลดความเสี่ยงผ่านแนวคิด WSP และ
ถอดบทเรียนจากเวียดนาม**

ผู้บรรยาย Ton Tuan Nghia จาก World Health Organization Vietnam กล่าวถึงสองประเด็นหลักคือ แนวคิด WSP และการถอดบทเรียนจากประเทศเวียดนาม

สาเหตุที่ไม่ต้องมี WSP ในเวียดนาม เนื่องจากแม่น้ำที่ผลิตออกมาจากโรงงานจะสามารถดื่มได้อย่างปลอดภัยและเป็นไปตามมาตรฐานของประเทศ แต่ประชาชนไม่กล้าที่จะดื่มโดยตรง เพราะกลัวการปนเปื้อนและแหล่งน้ำดิบไม่มีคุณภาพอย่างมาก จึงแก้ไขโดยใช้วิธีการเชิงรุกและเน้นการป้องกันมากขึ้น แทนการทดสอบคุณภาพน้ำ ณ จุดผู้ใช้น้ำซึ่งไม่ค่อยประสบผลสำเร็จ (จำนวนจุดที่ทดสอบน้อย ลำช้า) ซึ่ง WSP เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยลดความเสี่ยงและอันตรายตั้งแต่ต้นน้ำ จนมาถึงปลายน้ำเพื่อให้ผู้ใช้น้ำมีน้ำที่สะอาดปลอดภัยไว้ใช้

WSP คือการระบุและการจัดการความเสี่ยงอย่างครอบคลุม โดยใช้หลายอุปสรรคในการทำให้รักษาระดับคุณภาพน้ำที่ดีไว้ มีการใช้มาตรการปกป้องแหล่งน้ำดิบและการพัฒนาโครงสร้างขั้นพื้นฐาน มีการดำเนินงานและบำรุงรักษา และติดตามและประเมินผลคุณภาพน้ำ

WSP มีทั้งหมด 11 โมเดลด้วยกัน แต่ขอกล่าวถึงโมเดลที่สำคัญๆ ดังนี้

- โมเดล 3: ระบุความเสี่ยงและเหตุอันตราย หากจัดทำโมเดลนี้ได้อย่างถูกต้อง จะช่วยให้สามารถระบุได้ว่ามีสิ่งใดที่ผิดปกติในระบบตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ ซึ่งเอื้อต่อการหาวิธีลดความเสี่ยงนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- โมเดล 4: กำหนดมาตรการควบคุม เมื่อมีการระบุความเสี่ยงแล้ว ให้ทีมงาน WSP หาวิธีควบคุมความเสี่ยงนั้นๆ

ในประเทศเวียดนามมีการดำเนินการด้าน WSP ในหลายภาคส่วน กล่าวคือ มีการกำหนดใช้ในระบับนโยบายระดับประเทศ มีการฝึกอบรมและเป็นที่ยอมรับให้กับหลายแห่งทั่วประเทศ มีการศึกษาดูงานต่างประเทศ อีกทั้งยังมีการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อแบ่งปันประสบการณ์เพื่อนำไปพัฒนาต่อยอดต่อไป

จากประสบการณ์ต่างๆ สามารถถอดบทเรียนด้าน WSP ในประเทศเวียดนามได้ ดังนี้

- WSP ควรถูกบรรจุอยู่ในระบบมาตรฐานระดับประเทศเพื่อการดำเนินการอย่างยั่งยืน
- กฎหมายด้านน้ำดื่มควรรวมถึงเรื่อง WSP ด้วย
- ควรมีคณะกรรมการอำนวยการระดับจังหวัดเพื่อการประสานงานในท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ
- ควรมีการปรับปรุงอัตราค่าน้ำในปัจจุบันให้ครอบคลุมค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานเพื่อความยั่งยืนของ WSP

▶ การจัดทำแผนปฏิบัติการระดับชาติด้วยการใช้แผนน้ำประปาปลอดภัยเพื่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน “เรื่องราวที่ประสบผลสำเร็จจากศรีลังกา”

ผู้บรรยาย S.K. Weragoda จาก Ministry of Water Supply ได้นำเสนอมุมมองเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับ WSP ในประเทศศรีลังกา

แต่ก่อนศรีลังกาไม่มี WSP ทำให้ไม่สามารถจัดการรับมือกับภัยพิบัติอุทกภัยต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น สึนามิ (2004) ซึ่งกระทบต่อคุณภาพน้ำ แหล่งน้ำดิบ, โรคไวรัสตับอักเสบบี A ระบาด (2006) เป็นต้น จึงทำให้หันมาเห็นความสำคัญของการจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงความเสี่ยงต่างๆ โดยมีการดำเนินการ เริ่มตั้งแต่ปี 2012 ที่เริ่มจากไปประชุมเชิงปฏิบัติการและฝึกอบรมตามประเทศต่างๆ จากนั้นมีการจัดตั้งคณะกรรมการ WSP ระดับสูงขึ้นในปี 2016 มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ชาติ จนกระทั่งในปัจจุบันมีการทำ WSP ที่สมบูรณ์ ซึ่งมีการดำเนินการที่ได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในประเทศ

ศรีลังกามีการจัดทำ WSP Country Report โดยได้รับคำแนะนำในการทำแผนกลยุทธ์จากผู้เชี่ยวชาญระดับโลกจากประเทศต่างๆ ด้วย

สิ่งที่ศรีลังกาจะพัฒนาต่อไป มีดังนี้

- การพัฒนาด้านวิจัยและเทคโนโลยี
- นำเรื่อง WSP แทรกลงไปในนโยบาย และการกำหนดเป็นนโยบายหลัก ซึ่งศรีลังกายังคงต้องมีการสร้างกรอบนโยบายสำหรับการนำ WSP ไปปฏิบัติอย่างเข้มแข็ง รวมถึงการสร้างเครือข่าย และได้รับการสนับสนุนด้านเงินทุนเพื่อการดำเนินการอย่างยั่งยืนต่อไป
- สร้างห้องปฏิบัติการทดสอบคุณภาพน้ำขั้นสูงในเมือง Kandy

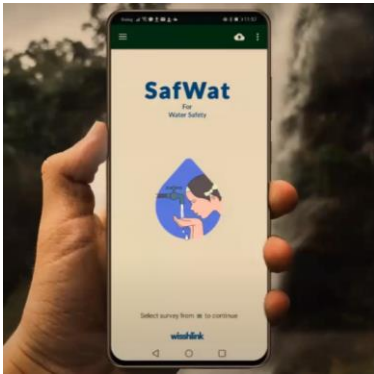
▶ การใช้อุปกรณ์ IoT/ICT เพื่อส่งเสริมการดำเนินงานตามแผนน้ำประปาปลอดภัย

ผู้บรรยาย Laxman Attanayake จาก Act Smart Solutions (PVT) LTD บรรยายเกี่ยวกับการใช้อุปกรณ์ IoT/ICT เพื่อช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนน้ำประปาปลอดภัย

ด้วยสถานการณ์การระบาดของโควิด-19 ทำให้ต้องเกิดการล็อกดาวน์ มีการรักษาระยะห่าง ทำให้การดำเนินงานบางอย่างไม่สามารถทำได้และต้องเปลี่ยนแปลงรูปแบบ จึงมีการรวบรวมข้อมูลเป็นหมวดหมู่เพื่อหาวิธีการจัดการข้อมูลนั้นด้วยวิธี/เทคโนโลยีใหม่ เช่น การนำ IoT มาใช้ส่งข้อมูล (อาทิ ข้อมูล

ด้านคุณภาพน้ำ ระดับน้ำและปริมาณน้ำ) มายัง Dashboard และมีการแจ้งเตือนทันที, มีการพัฒนาแอปพลิเคชันด้านการจัดการลูกค้าตัวใหม่ และมีแอปพลิเคชันเกี่ยวกับความปลอดภัยของน้ำประปา ที่ชื่อว่า SafWat

SafWat เป็นแอปพลิเคชันที่เจ้าหน้าที่ทุกระดับ

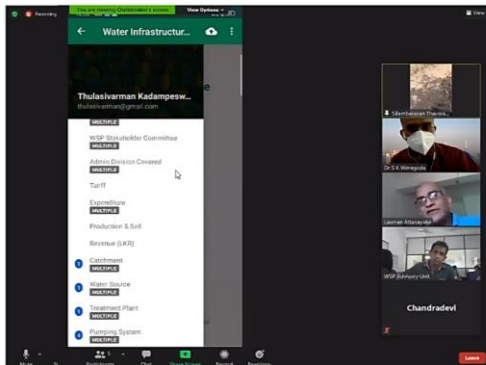

สามารถทำงานแบบ
คูขนานทางไกลได้, มี
ความยืดหยุ่นใน
รูปแบบการเก็บข้อมูล/
มีหลายภาษา, สามารถ
เก็บข้อมูลออฟไลน์ได้
ผ่านการใช้อุปกรณ์,
สามารถป้อนข้อมูลระบุ
ตำแหน่ง, มีปฏิทินและ

การแจ้งเตือนสำหรับกิจกรรมตามตาราง WSP

นอกจากนี้ยังมีการใช้ระบบคลาวด์, Mobile Application, Website Application และระบบ IoT ร่วมกับโปรแกรม Zoom เพื่อติดต่อปรึกษากับผู้เกี่ยวข้องได้ทันที

APPLICATION OF WSP IN VIRTUAL MODE

จากการที่สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลในด้านต่างๆ ไว้
อย่างเป็นระบบนั้น จะช่วยให้สามารถพัฒนาแผนพัฒนาปรับปรุง
แผนการดำเนินงาน แผนติดตามเฝ้าระวัง แผนฉุกเฉิน แผน
ตรวจสอบ (Audit Plan) ต่อไปได้

ช่วงถาม - ตอบ

1. ควรดำเนินการด้าน WSP อย่างไรในประเทศด้อยหรือกำลัง
พัฒนาที่ไม่มีนโยบายน้ำหรือแนวทางหรือแม้กระทั่งข้อมูลที่
เหมาะสม?

➤ WSP สามารถดำเนินการได้โดยไม่ต้องมีนโยบายหรือ
แนวทางปฏิบัติระดับชาติโดยผู้ผลิตน้ำประปาเอง WSP ไม่ใช่
งานที่เพิ่มขึ้น แต่เป็นแนวทางที่เป็นระบบในการจัดการความ
เสี่ยง ผู้ผลิตน้ำประปามีหน้าที่รับผิดชอบในแต่ละขั้นตอนของ
กระบวนการผลิตให้ได้ตามมาตรฐาน

2. แผนน้ำประปาปลอดภัยหรือแผนความมั่นคง? ขั้นตอน
เพิ่มเติมต่อไปสำหรับแผนความมั่นคงคืออะไร

➤ แนวคิดของ WSP ควรคำนึงถึงภัยคุกคามต่อปริมาณ
น้ำเนื่องจากเกี่ยวข้องกับสุขภาพของประชาชน WSP ควร
พิจารณาภัยคุกคามจากปริมาณผลกระทบในปัจจุบัน/อนาคต
เสมอ ซึ่งโดยพื้นฐานแล้วจะพิจารณาประเด็นเกี่ยวกับความ
มั่นคงด้วย

3. คุณเห็นความท้าทายอะไรสำหรับสาธารณสุขภาคด้านน้ำในการ
รับมือกับการแพร่ระบาดของโควิดในกรณีของประเทศกำลัง
พัฒนา?

➤ ยังขาดความรับผิดชอบจากองค์กรผลิตน้ำประปา, มี
ทรัพยากรด้านการเงินและทรัพยากรมนุษย์จำกัด, ขาดการ
เตรียมพร้อมสำหรับเหตุฉุกเฉิน (ไม่มีแผนสาธารณสุขภาคด้านน้ำ
ระดับประเทศ/ภูมิภาค)

4. จะมั่นใจได้อย่างไรว่าทีม WSP จะดำเนินการและตรวจสอบ
WSP เป็นระยะ? การไม่มีชุดทดสอบคุณภาพน้ำ และ WSP ที่มี
ประโยชน์คืออุปสรรคในการนำ WSP ไปใช้ในบริบทชนบท เรา
จะแก้ไขปัญหาประเภทนี้ได้อย่างไร?

➤ ทีมจำเป็นต้องเข้าใจความรับผิดชอบและจัดสรรเวลา
อย่างเพียงพอในการจัดการ WSP ซึ่งขึ้นอยู่กับทีมในการจัดการ
ทรัพยากรและความรับผิดชอบตามที่แนะนำในคู่มือ WSP

➤ ในการประเมินความเสี่ยงควรระบุสิ่งที่จำเป็นในการ
ปรับปรุง เช่น ชุดทดสอบ จากนั้นจึงเป็นความรับผิดชอบของทีม
WSP ในการหาทุนเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว

5. การตรวจสอบจากหน่วยงานภายนอกที่เป็นทางการใน
ศรีลังกาเป็นประเภทใด? ทำงานอย่างไร? อะไรคือสิ่งจูงใจหรือ
การลงโทษในกรณีของการปฏิบัติตามหรือไม่ปฏิบัติตามหลังจาก
การตรวจสอบจากภายนอกนั้น?

➤ มีการเชิญสถาบันอิสระ (Institute of Engineer 'Sri
Lanka - IESL) ภายใต้การสนับสนุนทุนจาก WHO Colombo
IESL มีการเรียกใช้ผู้ตรวจสอบที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน ISO
ให้เป็นผู้ตรวจสอบนำและวิศวกรด้านน้ำที่เกี่ยวข้องอายุแล้วให้
เป็นผู้ตรวจสอบด้านเทคนิค มีการเชิญผู้ตรวจสอบหลักหนึ่งคน
และผู้ตรวจสอบด้านเทคนิค และผู้จัดการทั่วไปของ
คณะกรรมการน้ำ มีการจัดทำรายงาน หากสิ่งใดที่บันทึกว่า
มีความสำคัญจะมีการออกแบบรายงานความไม่สอดคล้อง (NCR)
และคัดลอกไปยังผู้บริหารระดับสูง และเจ้าหน้าที่ระดับ
ปฏิบัติการต้องรับผิดชอบในการตอบกลับภายในสองสัปดาห์
จากนั้นจึงติดตามและตรวจสอบจนกว่าจะจบ

URL Record ต้นฉบับ

https://www.youtube.com/watch?v=jlVF_hSebW0&t=3834s